

De Jacobsladder

Je vraagt of je mijn boekenlijst van de middelbare school mag zien. Ik ken hem nog uit mijn hoofd. De boeken hebben grote indruk gemaakt. Op de vliering boven mijn studeerkamer staat een doos met oude spullen uit die tijd. Ik vind de lijst snel. Je scant hem vluchtig. De Jacobsladder van Maarten 't Hart staat er op.

Daar heb ik over gehoord. Maar wat is het ook al weer: die Jacobsladder?

Dat zijn de vragen die ik graag krijg!

Jacob is iemand die we goed leren kennen in de Bijbel. Er wordt veel over hem verteld. Hij krijgt in de Bijbel een nieuwe naam: "Israel" en wordt uiteindelijk, als een van de drie aartsvaders, de grondlegger van het volk Israel. Zijn 12 zonen zijn de stamhouders van de 12 stammen van het volk Israel.

Hij is de jongste helft van een tweeling. Zijn broer Esau is een stoere vent, de lieveling van zijn vader Isaak, ook een aartsvader. Jacob is een moederskind.

Omdat Esau de oudst geborene is hij degene aan wie de vaderlijke zegen gegeven zal worden en daarmee de gehele erfenis. Zo ging het in die tijd. Hij is de beoogd leider van de familie.

Moeder Rebecca vindt dat maar niks. En zij bedenkt een list om zowel broer Esau als vader Isaak te slim af te zijn en Jacob de zegen te laten krijgen.

De list werkt. Maar zodra Esau in de gaten krijgt wat er gebeurd is ontsteekt hij in grote woede en Jacob moet het ouderlijk huis ontvluchten. Hij wordt door zijn moeder naar een oom gestuurd in Mesopotamie, in het huidige Irak. De reis daarnaar toe is een avontuur op zich. Je kunt je voorstellen dat er grote emotie door Jacob heen gaat. Hij heeft moeten vluchten voor zijn leven en wordt door schuldgevoel overmand. Tegelijk krijgt hij visioenen waarin God hem verteld dat hij de nieuwe leider zal worden en dat uit hem een groot volk zal voortkomen. Hij hoort het, maar kan het moeilijk geloven.

En dan op een nacht komt hij bij een bijzondere plaats genaamd Betel, wat betekent "huis van God". Bet betekent "huis", El betekent "God". Daar krijgt hij een droom waar hij een enorme ladder ziet, waarover engelen omhoog klimmen en omlaag afdalen. Boven aan de ladder staat iemand die Jacob herkent als God. En hij kijkt er naar, terwijl hij opnieuw de stem van God hoort.

Het is een prachtig beeld dat vele schilders geïnspireerd heeft.

Maar wat is de betekenis?

De onhoog gaande beweging is de spirituele ontwikkeling waarbij wij groeien in bewustzijn en dichterbij God komen. Dichterbij de goddelijke eigenschappen van liefde, vergeving, bestemming, wijsheid.

De omlaag gaande beweging staat voor "de spiritualiteit van onderen af". Het is het bewustzijn om onszelf te accepteren zoals we werkelijk zijn. In onze menselijke beperkingen.

Als we alleen omhoog kijken, naar de goddelijke grootheid dan kunnen we bevangen raken door het gevoel nooit goed genoeg te zijn, omdat we het goddelijke niet kunnen bereiken. Als we alleen naar onze beperkingen kijken dan kunnen we niet groeien in bewustzijn.

Zie je hoe belangrijk beide richtingen zijn?

Jacob moest zichzelf accepteren, en dan vond hij natuurlijk lastig. Want at hij gedaan had was niet iets om trots op te zijn. Het was verleidelijk om de adviezen van zijn moeder te volgen en zichzelf naar boven te zien gaan, luisterend naar de beloften voor zijn leven. Maar de onrust over wie hij was bleef hem onrustig maken. En dan ziet hij dit beeld van de Jacobs ladder en begrijpt hij opeens wat hem te doen staat. Een groot inzicht.

De volgende dag richt hij een steenhoop op, als gedenkteken voor deze ervaring met God. Dit moest hij nooit vergeten.

Vele jaren later komt hij weer terug en komt hij opnieuw langs deze plaats en ziet de steenhoop. Hij herinnert zich alles en weet dat hij in beide richtingen gegroeid is, naar boven en naar beneden.

Je zit stil te luisteren.

Ik vind dat lastig. Ik dacht dat spiritualiteit te maken had met omhoog kijken naar goddelijke idealen en eigenschappen en dan iets te ervaren van boven? Wat bedoel je dan met spiritualiteit van onderuit?

Ik zal je een voorbeeld geven. Stel je eens voor iemand die overgevoelig is voor de mening van anderen. Zo iemand kan neerslachtig zijn door een kritische opmerking. Zijn reactie kan dan zijn om te gaan mediteren op de liefde van God voor hem. Dan wordt die beweging een verdedigingswal rondom zijn kwetsbaarheid. Een vlucht bijna waarbij hij het leven vergeestelijkt. Je voelt al aan dat de kwetsbaarheid ontkend wordt, maar niet opgelost. In een omgekeerde beweging, de spiritualiteit van onderuit, kan zo iemand ook naar de bodem gaan van het gekwetst zijn. En gewoon erkennen dat het pijn doet om zich afgewezen te voelen. En dan kan het gebeuren dat die persoon juist God ontmoet in die pijn, dat hij daar vrede vindt. En wanneer hij zichzelf zo leert accepteren kan hij ook ervaren dat er niets te verdedigen valt. De kwetsbaarheid mag er gewoon zijn.

Jij hebt het wel eens eerder gehad over het begrip “in jezelf verbonden zijn”, nou door die beweging van de spiritualiteit van onderuit raak je meer verbonden in jezelf.

Geef maar mee dat boek, pap, ik ga het lezen dat boek over de Jacobs ladder!

Ik glimlach: ik weet niet of Maarten 't Hart het helemaal zo bedoeld heeft.